

6278

مرد

آیة اللہ العظمیٰ مکارم شیرازی

شرحی جامع بر صحیفہ سجادیه

عرفان

جلد اول

بہمکاری جمعی از فضلا و دانشمندان

فهرست مطالب

۱۵..... سرآغازی بر دریای ژرفی به نام صحیفه سجاده

۲۳..... دورنمایی امیدآفرین

فصل اول عرفان ناب در صحیفه سجاده / ۲۹

۳۳..... عرفان در تعلیمات اسلامی

۳۹..... درخشش عرفان در آیینه آیات قرآن

۴۱..... عرفان فطری

۴۳..... عرفان نظری

۴۸..... غوغای تسبیح در سراسر جهان

۵۵..... عرفان عملی و نور الهی

۵۸..... تابش عرفان عملی در روایات اسلامی

۶۱..... کیمیای اخلاص

۶۵..... دریچه‌های عرفان عملی

۶۷..... آئین سیروسلوک در متون اسلامی

فصل دوم: نسخه‌های جامع سیر و سلوک / ۷۱

۷۷..... نسخه‌های قرآنی سیروسلوک الی الله

۱. نسخه سورة فرقان ۷۷
۲. نسخه سورة مؤمنون ۸۳
۳. نسخه قرآنی دیگر ۸۴
۴. نسخه سورة توبه ۸۹
۵. نسخه ای دیگر از سورة توبه ۹۰
- نسخه های نورانی سیروسلوک در سنت معصومین علیهم السلام ۹۳
- انسان کامل از دیدگاه امیر مؤمنان علیه السلام ۹۶
- نسخه های نورانی دیگر برای رهروان راه ۱۰۱

فصل سوم، روش های پیشنهادی اساتید سیروسلوک / ۱۰۵

۱. روش منسوب به علامه بحر العلوم ۱۰۷
- اسباب و راهکارهای پیمودن این راه ۱۱۰
۲. روش ابن سینا ۱۱۳
۳. دیدگاه مرحوم حاج میرزا جواد آقای ملکی شیرازی ۱۱۸
۴. دیدگاه مرحوم علامه مصطفوی ۱۲۱
- مکتب های سیروسلوک در جمع بندی نهایی ۱۲۵
- تأثیر مهم اتفاق فی سبیل الله در کسب مقامات معنوی ۱۲۹

فصل چهارم؛ معیارهای عرفان راستین و هشدارها / ۱۳۵

- آسیب مهمی به نام شطحیات ۱۳۹
- علم و عقل ستیزی در تعلیمات انحرافی ۱۴۳
- غلطیدن در وادی خرافات ۱۴۷
- سقوط در دره هولناک تفسیر به رأی ۱۴۸

۱۴۹.....	خطاهای محیی‌الدین.....
۱۵۳.....	اوج تفسیر به رأی.....
۱۵۸.....	انگیزه‌های پیدایش تفسیر به رأی.....

فصل پنجم: روش‌های قابل نقد / ۱۶۱

۱۶۳.....	۱. اهمیت سکوت در پیمودن این راه.....
۱۶۷.....	چرا سکوت، هروان راه خداوند را کمک می‌کند؟.....
۱۷۰.....	۲. جوع (کم خوردن).....
۱۷۳.....	۳. سَهَر (شب‌زنده‌داری).....
۱۷۷.....	۴. عُزَلَت (کناره‌گیری از فوغلها).....
۱۸۰.....	عزلت ممدوح و مذموم.....
۱۸۴.....	افراط بعضی از مدعیان عرفان در باب عزلت.....
۱۸۵.....	جنبه‌های مثبت و منفی عزلت.....
۱۸۹.....	۵. دوام ذکر محبوب.....

فصل ششم: اهمیت ذکر پروردگار در قرآن و احادیث اسلامی / ۱۹۱

۱۹۵.....	آثار ذکر در روایات اسلامی.....
۱۹۶.....	برکات ذکر الله علی کل حال.....
۱۹۹.....	اقسام ذکر.....
۲۰۲.....	اذکار عام و خاص.....
۲۰۴.....	ذکر خفی و جلی.....
۲۰۷.....	حقیقت ذکر و راه وصول به آن.....
۲۰۹.....	آیا دوام ذکر ممکن است؟.....

آثار عجیب ذکر خداوند.....	۲۱۱
بخشی از اذکار مهم!.....	۲۱۴
آیا اذکار، اعداد خاصی دارد؟.....	۲۲۱
آیا اذکاری که سالک از آن استفاده می‌کند باید منصوص باشد؟.....	۲۲۳
آیا اسماء الله توقیفی است؟.....	۲۲۳

فصل هفتم: آیا برای سیر و سلوک، استاد و راهنما لازم است؟ / ۲۲۷

نقد و بررسی.....	۲۳۱
سه نکته مهم.....	۲۳۴
نتیجه بحث.....	۲۳۸

فصل هشتم: ریاضت‌های مبرهن و نامشروع / ۲۳۹

اعمال زشت و غیر عاقلانه‌ای به نام ریاضت.....	۲۴۵
--	-----

فصل نهم: شریعت، طریقت و حقیقت / ۲۴۹

فصل دهم: کشف و شهود و رؤیا / ۲۵۹

در آیات قرآن.....	۲۶۱
در روایات اسلامی.....	۲۶۳
مواردی از مکاشفات انبیا.....	۲۶۶
مکاشفات از غیر معصومین علیهم‌السلام	۲۶۷
مکاشفات رحمانی و مکاشفات شیطانی.....	۲۷۵
مکاشفه به معنای خواب و رؤیا.....	۲۸۰

۲۸۳	 رؤیاهای صادق در افراد عادی
۲۸۵	 رؤیاهای صادق و غیر صادق
۲۸۵	 طرق شناخت رؤیای صادق از غیر صادق
۲۸۸	 خواب دیدن معصومان علیهم السلام

فصل یازدهم: کرامات اولیاءالله / ۲۹۳

فصل ازدهم: عرفان و مسأله وحدت وجود / ۲۹۹

۳۰۷	 وحدت شخصی و صدق
۳۱۵	 بزرگان فقها و مسأله وحدت وجود (وحدت موجود)
۳۱۷	 وحدت وجود در ترازوی عقل
۳۱۹	 قرآن و مسأله وحدت مصداقی وجود
۳۱۹	 گروه اول: آیات خلقت
۳۲۰	 گروه دوم: آیات مربوط به عبادت
۳۲۰	 گروه سوم: آیات رزق و روزی
۳۲۱	 گروه چهارم: آیات اطاعت و معصیت
۳۲۲	 گروه پنجم: آیات ارسال رسل
۳۲۲	 گروه ششم: آیات امتحان
۳۲۳	 گروه هفتم: آیات سؤال و جواب و حشر و نشر
۳۲۴	 گروه هشتم: آیات مربوط به عذاب و کیفر و جهنم
۳۲۵	 گروه نهم: آیات مربوط به بهشت
۳۲۵	 گروه دهم: آیات شفاعت
۳۲۶	 وحدت وجود در آئینه روایات اسلامی

فصل سیزدهم: عرفان‌های کاذب و نوظهور / ۳۲۹

۳۳۳	جهات مشترک عرفان‌های کاذب
۳۳۵	۱. فرقه‌ای به نام «فرقه اوشو»
۳۳۸	۲. پائولو کوئلیو (پایه‌گذار عرفان کاذب دیگر)
۳۴۲	۳. عرفان کاذب حلقه
۳۴۳	پایه‌های عرفان حلقه و شعور کیهانی
۳۴۵	توحید در عرفان حلقه
۳۴۵	شیطان در عرفان حلقه
۳۴۷	توضیحات بیشتر درباره عرفان حلقه
۳۴۸	شیطان‌شناسی (شیطان‌شناسی در عرفان حلقه)
۳۵۰	سرنوشت عجیب آدم عليه السلام و شیطان
۳۵۲	سخنان شرک‌آلود
۳۵۵	خطاهای آشکار در معادشناسی در عرفان حلقه
۳۵۵	۱. تمایل به عقیده تناسخ
۳۵۶	۲. انکار معاد جسمانی
۳۵۷	۳. جهنم در یک تحریف آشکار
۳۵۸	۴. خلاقیت و خدایی کردن بهشتیان
۳۵۸	۴. فرقه یوگا، ناندا
۳۶۱	۵. عرفان «دالایی لاما»
۳۶۴	۶. کارلوس کاستاندا (عرفان سرخ‌پوستی)
۳۶۵	۱. ساحری، راهی برای معرفت
۳۶۷	۲. گیاهان اقتدارگرا (روان‌گردان)
۳۶۷	۳. تمرکز بر دیدن
۳۶۸	۷. عرفان کاذب تصوف

۳۶۹	اصول عقاید صوفیه
۳۷۲	نظر نهایی درباره عرفان‌های کاذب

فصل چهاردهم: عرفان نظری و عملی راستین در صحیفه سجادیه / ۳۷۷

۳۸۲	رابطه اخلاق و عرفان
-----	---------------------

فصل پانزدهم: صحیفه سجادیه و امام سجاده علیه السلام را بهتر بشناسیم / ۳۸۵

۳۹۲	امام و هشام
۳۹۵	شهرت آن حضرت نزد خواص
۳۹۷	شواهد دیگر
۳۹۹	پناهگاه امت در مشکلات
۴۰۱	زهد و عبادت امام علیه السلام
۴۰۵	بیان فلسفه احکام در کلمات آن سرور
۴۰۶	ایستادگی در مقابل دو خطر بزرگ
۴۱۳	سیری در اسناد صحیفه سجادیه
۴۱۴	علو مضمون (مضامین عرشی صحیفه)
۴۱۸	اسناد صحیفه
۴۲۲	داستان عجیب یحیی بن زید و متوکل بن هارون
۴۲۹	سندی دیگر
۴۳۳	جمع‌بندی نهایی سند صحیفه

فصل شانزدهم: شارحان صحیفه سجادیه / ۴۳۹

۴۴۲	شروح در قرن دهم و یازدهم
۴۴۵	در قرن دوازدهم

۴۴۷	در قرن سیزدهم و چهاردهم
۴۵۰	آنچه به زیور طبع آراسته شده
۴۵۳	ریاض السالکین، معروفترین شرح صحیفه سجاده
۴۵۵	قیام‌های پیش از قیام مهدی علیه السلام
۴۵۹	نقد و بررسی

فصل هفدهم: جامعیت دعا‌های صحیفه / ۴۶۵

۴۶۹	فضای زمان و ورود دعاها
-----	------------------------

فصل هجدهم: اهمیت فوق‌العاده دعا در فرهنگ اسلامی / ۴۷۳

۴۷۸	پنج اثر مثبت دعا
۴۷۹	شبهه‌ای درباره دعا
۴۸۲	آداب و شرایط دعا
۴۸۴	بحث‌های گسترده مربوط به دعا
۴۸۵	دعاهایی که مستجاب نمی‌شود

فهارس

۴۸۹	فهرست آیات
۵۰۱	فهرست روایات
۵۱۳	فهرست انبیا، معصومین و اشخاص
۵۲۳	فهرست ادیان، مذاهب، قبایل و فرق
۵۲۵	فهرست کتاب‌ها
۵۳۱	فهرست مکان‌ها
۵۳۵	فهرست اشعار
۵۳۷	فهرست منابع و مآخذ

سرآغازی بر

دریای ژرفی به نام صحیفه سجادیه

کتابی که در پیش و دارید، دون مبالغه از پرمحتواترین کتاب‌ها، در زمینه عرفان اسلامی و شاخ و برگ‌ها، از و طرق سیر و سلوک الی الله است؛ کتابی است که با کمک و همکاری گروهی از اندیشمندان حوزوی با توجه به منابع معتبر اسلامی به بار نهشته است و هدف آن است تلاش کنیم در میان انبوه عرفان‌های کاذب و گمراه‌کننده راه وصول به شرباب رزق را از نزدیک‌ترین مسیر به کمک قرآن مجید و رهنمودهای مقربان درگاه الهی و آموزه‌های عقلانی (در سایه شرح صحیفه سجادیه) در اختیار طالبان این راه و عاشقان الله بگذاریم.

می‌دانیم عرفان اسلامی دو شاخه دارد:

شاخه نظری که از طریق شناخت «صفات جمال و جلال الهی» حاصل می‌شود و شاخه عملی که از طریق تهذیب نفوس و خودسازی و سیر و سلوک عملی به دست می‌آید.

عارفان بزرگ اسلامی هر کدام یکی از این دو راه - و گاه هر دو راه - را پیموده‌اند و دستورهایی از متون اسلامی استخراج کرده، در اختیار رهروان نهاده‌اند که شرح دستورات مهم آنها در «همین جلد» آمده است تا با آموزه‌های

خود عاشقان سرچشمه بقا را رهبری کنند و آنها را به مقام «النفس المطمئنه» برسانند و بتوانند بر بساط قُرب پروردگار «وَأَصِيَّةٌ مَّرْصِيَّةٌ» گام نهند و به خطاب «فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتي»؛ «در سلک بندگان خاصم درآی و در بهشت خاص خودم گام نه» مخاطب شوند.

جالب این‌که: این بهشت نه تنها در سرای دیگر که در همین سرا بهشتی در انتظارشان است که انواع میوه‌های معرفت و جلوه‌های محبوب بی‌همتا بر شاخسار پر بار درختانش نمایان است و صبح و شام به حکم «وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا» مشرب می‌شوند تازه‌ای می‌شوند بلکه در عالمی غوطه‌ور می‌شوند که صبح از شام نمی‌شناسند.

از شب و روزم چه می‌داند که با یار خویش

در مکانی زندگی دارم که صبح و شام نیست

در برابر این گروه جمعی از شیائین انس و جن در گذرگاه‌های حساس زندگی نشسته‌اند تا راه آن معبود بی‌همتا را به بررسی سالکان طریق و رهروان راه ببندند و از صراط مستقیم منحرفشان سازند و به بهنجاری که آتش سوزانش به مصداق «الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْقِدَةِ» روح و جان را قبل از جسم می‌سوزاند گرفتار سازند.

این بیراهه‌ها توسط این شیاطین خبیث که غالباً برای وصول به اهداف مادی و شهوات شیطانی و گاه به منظور «اهداف شوم سیاسی» سازمان یافته با نهایت تأسف گروهی از جوانان را در خود غرق کرده است.

در این کتاب عمده‌ترین آنها مورد بحث قرار گرفته و مشخصاتشان بررسی شده است و هشدارهای لازم داده شده.

در بخش نهایی کتاب اسناد صحیفه سجادیه به طور جامع مورد بررسی قرار گرفته، و تاریخچه آن تبیین شده، و با گوینده بزرگوار آن یعنی امام سجاد زین العابدین علی بن الحسین علیه السلام آشنایی بیشتری حاصل شده و مسیر برای شرح دعاها، صحیفه سجادیه و استخراج گوهرهای عرفانی، اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی هموار گردیده است و دعاها از جلد دوم شروع می شود.

عظمت صحیفه سجادیه نزد اندیشمندان

قابطه علما و دانشمندان که صحیفه سجادیه را مورد بررسی قرار داده اند، اعم از شیعه و اهل سنت و حتی غیر مسلمانان اعتراف به عظمت اعجاز مانند آن کرده اند.

از جمله علامه طنطاوی مفتی اسکندریه در مصر و مؤلف تفسیر معروف الجواهر فی تفسیر القرآن هنگامی که آیت الله نجفی مرعشی (رحمة الله علیه) یک نسخه از صحیفه سجادیه به ضمیمه نامه ای برای او فرستاد از آن هدیه گرانبها بسیار خوشوقت شد و آن را فوق العاده ستود و در پاسخ مرحوم آیت الله نجفی مرعشی چنین نوشت:

«نامه گرامی مدتی پیش به ضمیمه کتاب صحیفه علی بن الحسین زین العابدین ریحانة المصطفی صلی الله علیه و آله رسید، کتاب را با دست خودم گرفتم و آن را کتابی یگانه یافتیم که مشتمل بر علوم و معارف و حکمت هایی است که در غیر آن یافت نمی شود، به راستی این از بدبختی ماست که تاکنون بر این اثر گرانبهای جاوید که از میراث های نبوت و اهل بیت علیهم السلام است دست نیافته بودیم، من هر چه در آن مطالعه و دقت می کنم آن را از گفتار مخلوق برتر و از کلام خالق پایین تر می یابم، راستی چه کتاب کریمی است، خداوند شما را در برابر این هدیه عالی بهترین پاداش دهد و به نشر

علم و هدایت موفق و مؤید بدارد، نکته دیگر این که آیا کسی از علمای اسلام این کتاب را شرح کرده و چیزی از آن شروح نزد شما یافت می‌شود؟».

مرحوم آیت الله نجفی مرعشی در پاسخ به نامه علامه طنطاوی تعدادی از شروح صحیفه سجاده را نام می‌برد و به همراه آن نامه کتاب ریاض السالکین شرح معروف مرحوم سید علی خان را برای او می‌فرستد و او مجدداً نامه تشکرآمیز جالبی برای آن عالم ربانی ارسال می‌دارد.^۱

امام راحل امام خمینی رحمه الله هنگامی که کتاب صحیفه سجاده را به عنوان هدیه برای نوه خود فرستاد، در نامه‌ای خطاب به ایشان چنین نوشت:

«صحیفه کامله سجاده ... از بزرگ‌ترین مناجات‌های عرفانی در خلوتگاه انس است که دست ما کوتاه از نیل به برکات آن است، کتابی است الهی که از سرچشمه نور خداوند نشأت گرفته و طریقه سلوک اولیاء بزرگ و اوصیای عظیم‌الشان را به حجاب خلوتگاه الهی می‌آموزد.

کتاب شریفی است که سبک بیان معارف الهیه اصحاب معرفت را چون سبک قرآن کریم بدون تکلف الفاظ، تسبیح دعا و مناجات برای تشنگان معارف الهیه بیان می‌کند، این کتاب مفید و معجزه‌آمیز قرآن کریم سفره الهی است که در آن همه گونه نعمت موجود است و هر کس به مقدار اشتهای معنوی خود از آن استفاده می‌کند».^۲

۱. جریان این نامه نگاری در مقدمه کتاب صحیفه سجاده با مقدمه آیت الله مرعشی و ترجمه مرحوم سید صدرالدین بلاغی، ص ۳۷ و ۳۸ آمده است.

۲. صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۲۰۹.

پروفسور آنه ماری محقق آلمانی مسیحی مذهب، هنگامی که دسترسی به «صحیفه سجادیه» پیدا کرد چنین گفت:

«من خودم همواره دعاها، احادیث و اخبار اسلامی را از اصل عربی آن می خوانم، بخش کوچکی از کتاب مبارک صحیفه سجادیه را به آلمانی ترجمه و منتشر کردم».^۱

سپس این نویسنده به تأثیر مهم ترجمه این کتاب بر یک خانم کاتولیک متعصب اشاره کرده، می نویسد:

«این خانم کاتولیک وقتی فهمید من دعاها را ترجمه می کنم دلگیر شد که من در مسیحیت و در کتب مقدسه خودمان کمبودی داریم که تو به ادعای اسلام روی آوردی، وقتی کتابم چاپ شد یک نسخه برای او فرستادم، یک ماه بعد تا بن زد و گفت: صمیمانه از هدیه این کتاب متشکرم، زیرا هر روز به دعاها آن را می خوانم».^۲

در موسوعة الفرق المنتسبة للإسلام که تحت اشراف یکی از علمای بزرگ اهل سنت شیخ علوی بن عبدالقادر السقاف نوشته شده (جلد ۶، ص ۸۵) چنین آمده است:

بعد از جریان کربلا که امام سجاد علی بن الحسین (ع) در دناک ترین حوادث را در روز عاشورا مشاهده کرد و سپس آن حضرت را به اسارت توهین آمیز به دمشق بردند شب و روز می گریست تا آنجا که عنوان «بکاء» (بسیار گریه کننده) لقب گرفت.

۱. مقاله آنه ماری، شیمل، بانوی شرق شناس غربی، ص ۳۲.

۲. همان.

در این حال طبیعی بود که آن اندوه دائمی را که قلب امام را می‌فشرد در سخنان و خطبه‌هایش تجلی کند و خلافت اموی حاکم را به شدت بکوبد، همان خلافتی که در آن زمان هنوز نام جدش علی علیه السلام را بر منابر بعد از هر نماز می‌بردند و سب می‌کردند.

امام سجاده علیه السلام پنجاه و چهار دعا را در یک کتاب جمع کرد، کتابی که به نام دعا‌های صحیفه سجاده نامیده شد، که هر کس این دعاها را بخواند یقین پیدا می‌کند که امام علیه السلام در این دعاها هرگز تقیه نکرد و خلافت اموی را تحت ضربات سنگین خود قرار داد.

این دعاها به یقین دعا‌های انقلابی است و از امامی صادر شده که شاهد مهم ترین انقلاب اسلامی از نظر حجم و کوتاه‌ترین آنها از نظر زمان (یعنی واقعه کربلا) بود. هنگامی که امام علیه السلام نتوانست با خون خود انقلاب کربلا را آبیاری کند با زبان که همچون شمشیر برنده‌ای بود در آن شرکت جست!

آری این همان امام سجاده علیه السلام است که هنگامی که به زیارت خانه خدا می‌رود حاجیان به عنوان احترام و اکرام را برای او می‌گشایند، اما خلیفه «هشام بن عبدالملک» این جریان را می‌بیند و حسد می‌گیرد که خودش بین مردم مشغول طواف است و کسی به او اعتنایی ندارد و امام علیه السلام نیز خلیفه را می‌بیند و به او اعتنا نمی‌کند. هنگامی که هشام این جریان را از امام علیه السلام و از مردم دید به عنوان تجاهر و بی‌اطلاعی از اطرافیان خود سؤال کرد: «مَنْ هَذَا؟ این مرد کیست؟» در حالی که اشاره به امام سجاده علیه السلام می‌کرد و مقدرات چنین اقتضا کرده بود که فرزدق شاعر در آنجا حاضر بود، ارتجالاً (بدون مطالعه قبلی) آن قصیده معروف مهم خود را بیان کرد که هشام شرمنده شد.

بخشی از اشعار او چنین است:

هَذَا الَّذِي تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطَائِفُهُ وَالْبَيْتُ يَغْرِفُهُ وَالْجِلُّ وَالْحَرَمُ
هَذَا ابْنُ خَيْرِ عِبَادِ اللَّهِ كُلِّهِمْ هَذَا التَّقِيُّ التَّقِيُّ الطَّاهِرُ الْعَلَمُ
وَلَيْسَ قَوْلُكَ: مَنْ هَذَا؟ بِضَائِرِهِ الْعُزْبُ تَعْرِفُ مِنْ أَنْكَرَتْ وَالْعَجَمُ

«این همان کسی است که سرزمین مکه جای قدم‌های او را می‌شناسد

خانه کعبه او را می‌شناسد، حِلّ و حرم او را می‌شناسند

این فرزندان بهترین بندگان خداست

این انسانی است با تقوا و مشهور در میان مردم

این که تو می‌گویی «این مرد کیست؟» (او را نمی‌شناسم) به او زیان نمی‌رساند

کسی را که تو نمی‌شناسی تمام عرب و عجم او را می‌شناسند».

اینها بخش کوچکی از گواهی‌هاست به نظران است.

همان‌گونه که می‌بینیم عارفان به عنوان درس عرفان و نسخه‌الای

سیروسلوک به آن می‌نگرند،

و معلمان اخلاق به عنوان سرچشمه جوشان فاضل اخلاقی

و انقلابیون به عنوان درسی بزرگ از انقلاب و ادامه پیام شورای حسینی

و درهم کوبنده نظام حاکمان ظالم و بیدادگر.

تا از کدام دریچه به آن نگاه کنی و چه بهتر که از تمام زوایا تجلیات آن نگاه

شود.

با صد هزار جلوه برون آمدی که من با صد هزار دیده تماشا کنم تو را

و امیدوارم بتوانیم با ادبیات عصری شرحی را که در خور نیازهای این زمان

و جوامع اسلامی و انسانی است ارائه دهیم و از خوانندگان گرامی می‌خواهیم که

پس از مطالعه دقیق این جلد هرگونه پیشنهاد و نظری داشته باشند برای ما بفرستند.

خداوندا بار بزرگی را بر دوش گرفته‌ایم، ما را برای رساندن آن به مقصد یاری ده، «إِنَّكَ خَيْرُ نَاصِرٍ وَمُعِينٍ».

در اینجا دست نیاز به درگاه پروردگار ذوالجلال بر می‌داریم و با تمام وجود خود از ساحت مقدس تقاضا می‌کنیم: خداوندا! توفیق شرح کامل این اثر گرانبها و سپس هدایت در ضوء آن و عمل به آن را به ما مرحمت کن، آمین یا رب العالمین

ناصر مکارم شیرازی

قم - حوزه علمیه

بهمن‌ماه ۱۳۹۴ شمسی

ربیع الثانی ۱۴۳۷ قمری

www.ketab.ir